נספח למורה – מנהגי פורים

<u>אסתר פרק ט'</u>

(כ) וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכַי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים:

(כא) לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:

(כב) כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים:

(כג) וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר כָּתַב מָרְדֳּכַי אֲלֵיהֶם:

(כד) קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:

(כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם:

<u>משלוח מנות</u>

<u>רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב, הלכה טו</u>

חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלים לחברו, שנאמר: (אסתר ט') "ומשלוח מנות איש לרעהו" – שתי מנות לאיש אחד. ובל המרבה

לשלוח לרֵעים משובח. ואם אין לו – מחליף עם חברו: זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים "ומשלוח מנות איש לרעהו".

<u>מתנות לאביונים</u>

<u>רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב</u>

<u>הלכה טז</u>

וחייב לחלק לעניים ביום הפורים. אין פחות משני עניים, ונותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלים, שנאמר: "ומתנות לאביונים" – שתי מתנות לשני עניים, ואין מדקדקים במעות פורים, אלא כל הפושט ידו ליטול נותנים לו, ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת.

<u>הלכה יז</u>

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשבינה שנאמר (ישעיהו נ"ז): "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

<u>הרב אליהו כיטוב, ספר התודעה, עמ' פה-פו</u>

טעם לְמה שנצטווינו במצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בימי הפורים לזכר ההצלה שניצלו ישראל מן הפְּלָיָה בימי המן על ידי מרדכי ואסתר, שחיזקו את ליבם של ישראל באהבה ובאחווה בין איש לרעהו ובאחדות גמורה של כלל ישראל. ובזמן שישראל באחדות – אין בהם חיסרון כלל, וגם הרעים שבהם נעשים טובים.

<u>משתה</u>

<u>רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב, הלכה טו</u>

כיצד חובת סעודה זו – שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרות.

<u>ספר התודעה, הרב אליהו כיטוב, עמ' עז, פ</u>

כיוון שנס פורים היה על ידי היין: ושתי נטרדה **במשתה היין** ובאה אסתר במקומה, ומפלת המן היתה **במשתה היין** שעשתה אסתר, ועל ידי התשובה נתקן החטא שחטאו ישראל בימי אחשוורוש – לכן חייבו חכמינו זכרונם לברכה להשתכר ביין ואמרו: "חייב אדם לבסומי בפורייא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

ואולם, מי ששתיית הרבה יין מזיקה לו לבריאות או שחושש שמא יבוא לידי קלות ראש או ישכח לברך ולהתפלל – אינו צריך להשתכר, אלא שותה יותר מהרגלו ויירדם מיינו ובכך הוא יוצא ידי מצוות חכמים: שהישן אינו יודע בין ארור לברוך.

<u>תלמוד בבלי, מסכת מגילה, דף ז' ע"ב</u>

אמר רבא: חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע [חייב אדם להתבסם בפורים עד שלא ידע] בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עשו סעודת פורים יחד, השתכרו, קם רבה ושחט את רבי זירא. למחרת ביקש עליו רחמים והחייהו. בשנה הבאה אמר לו [רבה לרבי זירא]: יבוא אדוני ונעשה סעודת פורים יחד. אמר לו: לא בכל שעה ושעה מתרחש נס.

אליעזר שבייד, ספר מחזור הזמנים עם עובד 1984, עמ' 137

החריגה החד-פעמית והמבוקרת מן המסלול הרגיל ממלאת תפקיד חיוני דווקא לגבי אנשים הדורשים מעצמם ריסון יצרים מחמיר[...] ההיפוך הפורימי מביא קודם כל לידי סימולציה של סיפוק המאוויים הדחוקים, כפי שלמדנו מסיפורה של הגמרא. תוך כדי כך אדם לומד להכיר בעצמו אותם צדדים שאין הוא נוטה להכיר בקיומם.

ספר כלבו סימן מה (ספר הלכות, נכתב ע"י ר' אהרן מנרבונה שבפרובנס)

וחייב אדם לבסומי בפוריא [להתבסם בפורים] – לא שישתכר! שהשכרות איסור גמור, ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים ולכמה עבירות זולתן. אך שישתה יותר מלימודו [הרגלו] מעט, כדי שירבה לשמוח ולשמח האביונים וינחם אותם וידבר על ליבם וזו היא השמחה השלמה.

העדלאידע - מה מקורה?

מילה מוזרה, לא? מה מקורה? ולָמָה היא מתחברת בדמיון דווקא לתל-אביב? בתל-אביב של שנות העשרים עשו תהלוכה בפורים ברחובות העיר, עם תחפושות ותפאורות ניידות שהוצבו על עגלות ורכבים. לחגיגה הזאת קראו קרנבל, ובשנת 1932 החליטו פרנסי העיר שבתל-אביב, העיר העברית, צריכים למצוא לחגיגה מילה בעברית.

העיריה קבעה לשם כך חבר שופטים: יהודה גרנובסקי (גור), בעל המלון העברי, א. סמיאטיצקי (מהוצאת "אמנות") הסופרים יעקב פיכמן, יהודה קרני וי"ד ברקוביץ. דניאל

פרסקי הציע מספר הצעות: "פורמתא", "פורינה", "פורדיצה". מפֶּה לאוזן התהלכו שמועות שפקיד אלמוני בעירייה פועל מאחורי הפרגוד לשכנע את השופטים שהצעתו היא הקולעת ביותר: "חינגא – פור". היו שהניחו שחבל על הזמן, כי הרי כבר הוחלט שהשם יהיה: "פורימיאדה", על משקל אולימפיאדה.

גם ח"נ ביאליק הדגול לא טמן את ידו בצלחת, והציע "פורה", כמילה בעברית בעלת משמעויות רבות: ראשית – פורים, שנית – שיר של שמחה והוללות, שלישית – גת ויקב ליין, רביעית – תריס לסחורות בחוץ (לפי התלמוד) רמז למסע ההצגות הסמליות, חמישית, שישית, שביעית... נו, טוב, זה ביאליק...

יום אחד והנה הודעה רשמית: השופטים, אחר שיקול דעת ארוך וקשה, בחרו בשם "עדלאידע" על פי המאמר התלמודי: "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז', ע"ב). או בעברית: חייב אדם להשתכר בפורים עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. השם הונח במין נקבה וצלצולו כצלצול אולימפיאדה ובדומה. המדקדק ר' אברהם אברונין הופקד לנקד את השם, ובעל ההמצאה הריהו חברנו, הסופר י "ד ברקוביץ.

<u>מקרא מגילה</u>

- מתי ולמה חוגגים את "שושן פורים"?
- מה הקשר בין תאריך החג למקום המגורים?
- למה קוראים למגילה "מגילה"?
- מתי קוראים את המגילה?
- איך קוראים את המגילה?
- מדוע בעת קריאת המגילה נוהגים להרעיש? (רמז: עמלק)

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

שמחה

<u>תהילים פרק א</u>

(א) אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד **וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב**.

<u>משלי יג, א</u>

בֵּן חָכָם מוּסַר אָב **וְלֵץ לֹא שָׁמַע גְּעָרָה**.

<u>משלי יד, ו</u>

בִּקֵּשׁ לֵץ חָכְמָה וְאָיִן וְדַעַת לְנָבוֹן נָקָל.

<u>משלי טו, יב</u>

לֹא יֶאֱהַב לֵץ הוֹכֵחַ לוֹ, אֶל חֲכָמִים לֹא יֵלֵךְ.

<u>תלמוד בבלי, תענית כב ע"א</u>

[תרגום:] רבי ברוקא[...] היה מצוי אליהו הנביא אצלו.

אמר לו: האם יש בשוק זה מישהו שהוא בן עולם הבא?[...] בינתיים באו שניים אחרים לשוק, אמר לו (אליהו לרבי ברוקא): אלה גם כן בני עולם הבא הם.

הלך אליהם (רבי ברוקא) ואמר להם: מה מעשיכם?

אמרו לו: אנשים שמחים אנו ומשמחים את העצובים, או גם כן, כאשר אנחנו רואים שניים שיש ביניהם קטטה, אנו טורחים ועושים ביניהם שלום.

האם זהו חג יהודי? / שמואל אבידור, עין השופט, 1965

בשנים האחרונות התאכזבתי קשות מהצורה והאופן בו חגגנו אותו, ואחרי החג נשארה ריקנות בלב. שאלתי את עצמי: האם זהו פורים? האם זהו חג יהודי? מה הקשר בין הקרנבל הזה עם הקאובויים והאינדיאנים לבין מגילת אסתר עם כל הסימבוליקה שבה.

קרנבלים כאלה בדיוק ראיתי אצל הגויים בחוץ לארץ. האם הם יותר קרובים לנו? האם הם מרבים יותר שמחה? האם אנו וצעירנו מזדהים איתם יותר? האם זוהי מסורת של חג יהודי?

מסכה

קרל גוסטב יונג, האני הלא מודע, הוצאת דביר 1975, עמ' 79 ואילך

הפרסונה (האישיות) היא מעין מסכה המכוונת מצד אחד לעשות רושם על הזולת, ומצד אחר היא באה להסתיר את הטבע האמיתי של היחיד. החברה מצפה לכך, שכל אחד ימלא את המיועד לו. הרופא יתנהג בכל מצב כמצופה מרופא, והמורה יתנהג לפי הנורמות המצופות ממורה. אין מצפים שהסנדלר יהיה פייטן, זה אפילו עלול להיות גורם מפריע במילוי תפקידו. על בעל התפקיד להתרכז בעניין אחד ואותו למלא בשלמות. אם יש לו תחומי עניין אחרים, סופם שיידחקו הצידה. גם תביעות החברה להתנהגות מנומסת והוגנת הן עילה למוטיבציה למסכה נאותה. מאחורי המסכה מתהווים חיים פרטיים. כך האישיות מתפצלת לישות הפנימית ולישות החיצונית-חברתית.

בה במידה שהעולם מפתה את היחיד להזדהות עם המסכה שלו, בה במידה נתון היחיד גם להשפעות מבפנים. מתעורר כוח שכנגד. כך למשל, לעיתים משחק האדם את תפקיד האדם היעיל והחזק, אך ייתכן ובפנימיותו הוא חש חולשה ומורך לב.